

УДК 39+81'2“19”

Н. П. Маршева

РЕЦЕПЦІЇ ТА ІНСПІРАЦІЇ ІДЕЙ
КЛОДА ЛЕВІ-СТРОСА
У ФОЛЬКЛОРИСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ
ТАРТУСЬКО-МОСКОВСЬКОЇ ШКОЛИ

Ідеї французького структураліста К. Леві-Строса відігравали вагомому роль у фольклористичних студіях тартусько-московської семиотичної школи. Ю. Лотман, Е. Мелетинський, С. Неклюдов, О. Новик, Д. Сегал, Т. Цив'ян та В. Топоров у своїх дослідженнях широко застосовували принцип бінаризму, прийом трансформації, математичні методи, вивчали текст у сукупності його варіантів і зверталися до питання співвідношення форми та змісту. Своєрідністю структурної фольклористики був синтез підходів В. Проппа та К. Леві-Строса – синтагматичного й парадигматичного аспектів та доповнення синхронічного аналізу діахронічним.

Ключові слова: структурний метод, семиотика, бінарні опозиції, трансформації, синтагматичний та парадигматичний аспекти.

Идеи французского структуралиста К. Леви-Стросса играли важную роль в фольклористических исследованиях тартуско-московской семиотической школы. Ю. Лотман, Е. Мелетинский, С. Неклюдов, О. Новик, Д. Сегал, Т. Цивьян и В. Топоров в своих изысканиях широко применяли принцип бинаризма, прием трансформации, математические методы, изучали текст в совокупности его вариантов и обращались к вопросу соотношения формы и содержания. Особенность структурной фольклористики заключалась в синтезе подходов В. Проппа и К. Леви-Стросса – синтагматического и парадигматического аспектов и дополнение синхронического анализа диахроническим.

Ключевые слова: структурный метод, семиотика, бинарные опозиции, трансформации, синтагматический и парадигматический аспекты.

The ideas of Claude Levi-Strauss played an important role in the folklore studies of Tartu-Moscow semiotic school. Yu. Lotman, E. Meletinski,

S. Nekludov, O. Novik, D. Segal, T. Tsvian and V. Toporov used widely in their researches the binarism principle, the transformation technique, the mathematics methods, studied the text in all its variants and appealed to the problem of form and content correlation. The particularity of the structural folklore studies was in the synthesis V. Propp's and C. Levi-Strauss approaches – syntagmatic and paradigmatic dimensions and addition the synchronic analysis by diachronic.

Keywords: structural method, semiotic, binary oppositions, transformation, syntagmatic and paradigmatic dimensions.

Вивченню фольклору відводилося вагоме місце в структурно-семіотичних дослідженнях тартусько-московської школи. Учасники Літніх шкіл зі вторинних моделюючих систем в Тарту черпали багато ідей з наукового доробку видатного структураліста Клода Леві-Строса. Складний термін «вторинні моделюючі системи» був придуманий навмисно учасниками семіотичної школи, щоб не вживати поняття «семіотика» й приховати таким чином теми конференцій і збірників від цензури. Зарубіжні напрями – семіотика та структуралізм – не схвалювалися в колишньому СРСР, оскільки їхня «філософська основа була неприйнятною» [22, с. 135] для пануючої марксистської ідеології в радянській науці. Крім цього, завуальованість поняття «вторинні моделюючі системи» мало своє смислове навантаження: «Мова розумілася як первинна моделююча система – мова моделює дійсність. Над нею надбудовуються вторинні системи, які моделюють окремі аспекти цієї дійсності. Таким чином, знакові системи розумілися як вторинні, надбудовані над мовою» [23, с. 275]. Тартусько-московська школа була новаторською, оскільки зверталася до тогочасних зарубіжних провідних наукових концепцій. Але варто зазначити, що структурна лінгвістика має свої витоки в російській науці – це діяльність формальної школи та Московського лінгвістичного гуртка.

На думку С. Неклюдова, функціональний метод П. Богатирьова та синтагматичне дослідження чарівної казки В. Проппа

стали основою для зародження структурної фольклористики, подальший розвиток якої тісно пов'язаний із семіотичною школою на теренах Естонії. Вивчення усної народної творчості зі структурно-семіотичних позицій було перспективним і продуктивним, тому що «завдяки своїй специфіці фольклор особливо проникний для структурно-семіотичних досліджень» [16, с. 322]. Ця специфіка зумовлена природою текстів народної поетичної творчості, які нараховують «обмежену кількість елементів “алфавіту структури” та жорстку систему правил їх поєднання» [21, т. 2, с. 8]. В. Пропп також наголошував на тому, що застосування структурного методу є плідним для фольклору, бо йому притаманна «повторюваність у великих масштабах» [18, с. 151]. Поєднання новітніх західних концепцій та продовження російської наукової традиції зумовило своєрідність тартусько-московської школи, а в рамках неї – і структурної фольклористики. Ідеї французького структураліста К. Леві-Строса збагатили парадигматичним аспектом синтагматичний аналіз, що продовжував традицію В. Проппа.

Важливим для розуміння феномену тартусько-московської школи є її історія виникнення. У 1962 році в Москві вперше відбувся Симпозіум зі структурного вивчення знакових систем, присвячений семіотичним дослідженням у Радянському Союзі. У цей самий час у Тартуському університеті Ю. Лотман почав читати курс лекцій зі структуральної поетики про застосування нових прогресивних методів для аналізу поетичного тексту. Тези симпозіуму потрапили до рук Ю. Лотмана, і він запропонував своїм московським колегам продовжити співпрацю в цьому перспективному напрямі на базі Тартуського університету. З'явилися Літні школи, а результати досліджень почали публікувати в «Працях про знакові системи». Таким чином, тартусько-московська школа була об'єднанням учених із Тарту й Москви та двох культурних традицій. Ці дві культурні традиції відповідали двом напрямам філологічної

школи – московській і петербурзькій. Московська школа була відомим осередком високого рівня лінгвістичної науки (Московський лінгвістичний гурток та видатні лінгвісти Р. Якобсон та М. Трубецької), у коло її зацікавлень входили синхронія, статика й архаїчні культури. Петербурзька школа більше уваги приділяла літературознавчим студіям і була направлена на історичне вивчення та динаміку. Об'єднання цих двох напрямів філологічної думки взаємно збагачувало дослідження й було одним із чинників феномену тартусько-московської школи. Інший чинник – постать її засновника Ю. Лотмана. К. Леві-Строс високо цінував непересічну особистість ідейного натхненника семіотичної школи й називав його «Grand esprit» [2, с. 9], що можна перекласти як «світлий розум» та «велика людина». Ю. Лотман був видатним літературознавцем, культурологом. У його праці «Лекції зі структуральної поетики» містяться важливі ідеї для структуральної фольклористики, які були деякою мірою інспіровані науковою спадщиною дослідника міфів К. Леві-Строса. Французький учений не раз зазначав, що він не є засновником структурного методу, а перейняв його зі структурної лінгвістики. Однак він продемонстрував практичне застосування структурного дослідження на міфологічному матеріалі – проторував шлях для нових досліджень. Саме тому дослідники фольклору, застосовуючи структурний метод, звертаються до наукового доробку К. Леві-Строса.

У зв'язку зі звинуваченнями в поверненні до формалізму, проблема форми і змісту постала з новою силою. Ю. Лотман, посилаючись на К. Леві-Строса, написав у вступі до «Лекцій зі структуральної поетики», що «формальний аналіз відразу ставить питання змісту» [8, с. 21]. У структуралізмі центральне поняття «структура» розумілося як єдність форми і змісту, які мали досліджуватися в їх нерозривному зв'язку. У семіотичних студіях категорії форми та змісту позначаються термінами «план вираження» та «план змісту». Засновник тартусько-

московської школи категорично спростовує звинувачення у формалізмі й наголошує, що метою є пізнання змісту через вивчення форми, адже великі ідейні твори не можуть мати низький рівень художнього прояву, тобто плану вираження.

Діалектичний підхід у структурному аналізі міфів К. Леві-Строса відобразився в принципі бінаризму, а в теоретичному вивченні фольклору як явища художньої словесності – у понятті естетика тотожності Ю. Лотмана: «Вона базується на повному ототожненні зображених явищ життя із уже відомими аудиторії та закріпленими в системі “правил” моделями-штампами» [12, с. 223]. У фольклорі цими штампами є казкові зачини, кінцівки, епічні повтори, застигли системи-персонажів, сюжетні схеми тощо. Крім того, фольклору притаманна імпровізація, яка призводить до варіативності текстів. Отже, на одному полюсі ми маємо штампи, тобто одноманітність, а на іншому – імпровізацію, тобто різноманіття, які перебувають у діалектичних відношеннях, оскільки, «щоб існувала тотожність, необхідне різноманіття» [12, с. 224].

Принцип бінаризму відіграє визначальну роль у структурному методі, що добре видно на прикладі міфологічних розвідок К. Леві-Строса. Ю. Лотман також стверджує про його важливість для аналізу тексту: «Якщо взяти не телефонну книгу, а будь-який художній чи міфологічний текст, то неважко довести, що в основі внутрішньої організації елементів тексту, як правило, лежить принцип бінарної семантичної опозиції: світ буде ділитися на багатих та бідних, своїх та чужих, правовірних та еретиків, освічених та неосвічених, людей природи та людей суспільства, ворогів та друзів» [11, с. 227]. Це пов'язано з особливістю людського мислення, якому притаманно сприймати світ у протиставленнях. Наприклад, тартуський учений в аналізі середньовічних руських текстів (він не розглядає окремо авторські та фольклорні тексти) виокремлює дві бінарні опозиції: *небо – земля* та *свій – чужий*. Небо й земля ототожнюють-

ся з небесним і земним життям, що є важливим для розуміння текстів сакрального характеру. Опозиція свій – чужий, на відміну від попередньої, що оперує у вертикальній площині, говорить про горизонтальну. Вона пов'язана з притаманною на той час думкою, що «все не своє є гріховним» [13, с. 214], тобто у своєму краї праведники живуть, а в чужому – не знають Бога. Залежно від проаналізованого матеріалу, структурних відношень у самій системі, бінарна опозиція може мати інше значення. Наприклад, у праці дослідників Є. Мелетинського, С. Неклюдова, О. Новик та Д. Сегал «Проблеми структурного опису чарівної казки» висловлено думку, що для чарівної казки опозиція свій – чужий має «центральне значення, яке моделює відношення героя та його ворогів» [14, с. 102]. Також наголошено, що в казці ця опозиція отримала ціннісний характер, на відміну від міфології, де вона виокремила світ людини, що збігається з життям племені, від інших світів, у яких живуть демонічні, хтонічні істоти. Від центральної опозиції свій – чужий виходять інші опозиції, які детальніше описують текст казки. Протиставлення героя та ворогів відображено через бінарні опозиції ціннісного характеру: добрий – злий, високий – низький тощо. У міфічному коді інша вихідна опозиція (людський – нелюдський) проявляється на рівні макрокосмосу в протиставленні свого та іншого царства, а на рівні мікркосмосу – дім та ліс. У родовому коді з'явилася опозиція рідний – нерідний, яка описує багато казок про переслідування мачухою пасербиці. Цей мотив пов'язують із традиційним обміном жінками в архаїчних суспільствах, про що писав К. Леві-Строс у своїй праці «Елементарні структури спорідненості». Коли чоловік бере жінку з іншого племені за дружину, що є порушенням ендогамії, вона є «чужою» і, відповідно, ставиться до своєї пасербиці, як до нерідної, дає їй непосильну роботу.

Т. Цив'ян для аналізу лексеми «дім» у фольклорній моделі світу на матеріалі балканських загадок широко користувалася

принципом бінаризму. Дослідниця виокремила просторові бінарні опозиції (внутрішній – зовнішній, відкритий – замкнений, верх – низ) та часові (день – ніч, ранок – вечір), що походять від основної опозиції світло – темрява. Ці універсальні семіотичні опозиції слугують для виявлення змісту, тобто представлення картини світу. Від опозиції внутрішній – зовнішній походить опозиція належний дому – неналежний дому, що відповідно призводить до опозиції належний культурі – неналежний культурі. У цьому аспекті *дім* розуміється як внутрішній простір, який є осередком культури. Культура – засіб олюднення, це те, що людину робить людиною. Тому можна провести аналогію опозиції належний культурі – неналежний культурі з опозицією культура – природа, яка є фундаментальною ідеєю в науковому доробку К. Леві-Строса: «...усе, що є універсальним у людині, іде від природи й характеризується спонтанністю, а все, що зумовлено нормою, належить до культури» [27, р. 10]. А інша опозиція лексеми *дім* відкритий – замкнений переходить в опозицію вхід – вихід, тому що *дім* є простором, куди людина входить і зачиняється, де відчуває безпеку. Проте вона має виходити, взаємодіяти із зовнішнім світом, це необхідно для її життя, тому *дім* не тільки замикається, але й відкривається.

Виявлення бінарних опозицій складає парадигматичний аспект структурного аналізу, але, на думку Є. Мелетинського, С. Неклюдова, О. Новик та Д. Сегал, семантичні опозиції в російській чарівній казці насамперед пов'язані із сюжетним рядом, тобто синтагматичним аспектом: «...чарівна казка, по-перше, оперує передусім тими опозиціями, які є суттєвими для характеристики взаємодії героя з його антагоністами, по-друге, вона трактує значно суб'єктивніше опозиції, ніж міф» [14, с. 101].

Принцип бінаризму проявляється не тільки в бінарних опозиціях, але й у медіації – подолання протиставлення шля-

хом поступового «осереднення» (зближення) опозицій завдяки медіатору, який часто втілюється в культурному героєві. Тому його природа – двоїста та проміжна. У дослідженнях багатотомника «Праці про знакові системи» ідея медіації К. Леві-Строса була використана в статтях Є. Мелетинського, С. Неклюдова, О. Новик, Д. Сегал, присвяченому чарівній казці. Через специфіку жанру чарівної казки, її спрямованість на сюжет медіація представлена в синтагматиці, на відміну від аналізу міфів, де акцентовано парадигматичний аспект: «У казці, на відміну від міфу, <...> сюжет домінує над безпосереднім моделюванням світу, а весь світ оцінюється певною мірою з точки зору героя. Самі опозиції суто опосередковані ситуацією, реалізуються в боротьбі персонажів, і їх подолання розгортається насамперед сюжетно» [14, с. 106]. Медіатором опозиції своє – чуже є персонажі: помічники та дарувальники. Вони належать двом світам, часто – з іншого царства, але при цьому пов'язані з головним героєм (родинними зв'язками тощо). Це приклад медіації у звичному міфологічному контексті. Якщо ж вести мову про головного героя, то часто протиставлення долається шляхом переходу в інший соціальний статус. Наприклад, для героїні, яка потерпає від мачухи, рішенням є щасливе одруження із царевичем. Метою нашого дослідження не є репрезентація всіх аспектів медіації в чарівній казці, а лише демонстрація її особливостей у порівнянні зі структурним аналізом міфів К. Леві-Строса.

Дуже важливою складовою структурного підходу є застосування математичних методів у гуманітарних науках. Окрім прагнення надати точності й доказовості аналізу, це пов'язано з роллю математики як «методологічної основи виявлення найбільш загальних закономірностей» [8, с. 24]. К. Леві-Строс у статті «Структура міфів» (присвячена аналізу міфів) наводить формулу міфу. У фольклористичних працях із багатотомника «Праці про знакові системи» можна простежити

звернення до математичних методів: опис зв'язків явищ через позначення латинськими буквами, репрезентація матеріалу у вигляді таблиць, схем, наведення формул. Варто зазначити, що Ю. Лотман застерігав у вступі до першого тому «Праць про знакові системи»: деяких висновків можна дійти без використання широкого статичного матеріалу; необхідно надати літературознавству такий вигляд, щоб застосування математичних методів було ефективним.

Виявлення трансформацій у міфах – один із прийомів структурного аналізу, який К. Леві-Строс широко застосовував у своєму чотиритомному дослідженні «Міфологіки». Він описав зв'язки між варіантами міфу, між міфами та міфами різних племен тощо і дозволив установити парадигматичні відношення. У праці «Проблеми структурного опису чарівної казки» дослідників Є. Мелетинського, С. Неклюдова, О. Новик та Д. Сегал зосереджено увагу на сюжетній трансформації в чарівній казці, що продовжує традицію синтагматичного аналізу В. Проппа. У цьому аспекті детально розглянуто архаїчний сюжет про чудесну дружину або чудесного чоловіка. Завдяки прийому трансформації можливе порівняння багатьох казок, а в цьому випадку аналіз збагачується антропологічним поясненням – порушення шлюбних норм: «Ключем для трансформації сюжету є перехід від “нормального” екзогамного шлюбу до спроб порушення ендогамії» [15, с. 67]. У ході дослідження були встановлені сюжетні трансформації та бінарні семантичні опозиції, що дозволило за різноманіттям сюжетів виявити єдину казкову семантику й парадигматичні відношення.

У своїй програмній статті К. Леві-Строс наголошував на важливості вивчення міфу в сукупності його варіантів і хибності пошуків єдиного автентичного варіанта. Цим підходом керувалися дослідники фольклору тартусько-московської школи: Є. Мелетинський, С. Неклюдова, О. Новик, Д. Сегал, В. Топоров і Т. Цив'ян. Також варто зауважити, що в російській

фольклористиці його продуктивність продемонстрував раніше В. Пропп у праці «Морфологія казки», що була вперше видана в 1928 році. Цей підхід дозволяє виявити закономірності. Але є різниця в завданнях, які ставили французький та російський учені. В. Пропп установив метасюжет чарівної казки й таким чином дав визначення цьому жанру. К. Леві-Строс виділив парадигматичні відношення і дійшов до змісту, семантики міфу. Метою досліджень семіотичної школи є знаходження змісту – науковці у своїх працях синтезують синтагматику (аналіз сюжетного ряду за методикою В. Проппа шляхом виділення функцій) і парадигматику (за методикою К. Леві-Строса через визначення бінарних опозицій, медіації та трансформацій).

Із початку існування тартусько-московської школи фольклористичні студії були одним з основних напрямів її досліджень. Із четвертого по сьомий том включно в «Працях про знакові системи» було виділено окремий розділ, присвячений міфології, релігії та фольклору. Інтерес до усної народної творчості – зумовлений його природою, яка була особливо проникна для структурно-семіотичного вивчення. У фольклористичних працях семіотичної школи найбільший розвиток отримали такі ідеї К. Леві-Строса: питання співвідношення форми та змісту, принцип бінаризму, медіація, трансформація, застосування математичних методів та вивчення тексту в сукупності його варіантів. У цьому аспекті варто виділити дві статті групи дослідників Є. Мелетинського, С. Неклюдова, О. Новик, Д. Сегал «Проблема структурного опису чарівної казки» та «Ще раз про проблему структурного опису чарівної казки», у яких найбільшою мірою простежено рецепції ідей К. Леві-Строса й показано особливості застосування структурного методу для вивчення чарівної казки (синтез підходів В. Проппа та К. Леві-Строса).

Російські фольклористи завжди приділяли неабияку увагу історичному виміру у своїх дослідженнях. Звернення до істо-

рії є особливістю російської фольклористичної наукової традиції, на відміну від західної, про що слушно зауважила Ліз Грюель-Аперт, перекладач В. Проппа та збірника казок О. Афанасьєва, французький дослідник російського фольклору [25; 26]. У цьому аспекті в тартусько-московській школі особливо показовими є праці В. Топорова, назви статей говорять самі за себе: «До реконструкції міфу про світове яйце (на матеріалі російських казок)», «До реконструкції індоєвропейського ритуалу та ритуально-поетичних формул (на матеріалі заговорів)». Структурно-семіотичний метод спирається на синхронічний зріз матеріалу. Тому у фольклористичних дослідженнях семіотичної школи на теренах Естонії було взаємозумовлене співіснування синхронічного та діахронічного аспектів: «Відійти від історичного дослідження було необхідно, щоб повернутися до нього. Потрібно було зруйнувати зв'язки з традицією для того, щоб потім їх відновити на зовсім іншій основі» [10, с. 296].

Окрім діахронічного аспекту, своєрідність фольклористичних праць тартусько-московської школи пов'язана з історією російської гуманітарної науки. Структуралізм як напрям є західною науковою концепцією і отримав найбільше вираження в науковому доробку К. Леві-Строса, але витoki має в російській гуманістиці – це діяльність формальної школи, Московського лінгвістичного гуртка та праця фольклориста В. Проппа «Морфологія казки». Тому структурні фольклористичні дослідження мали особливий розвиток у межах тартусько-московської школи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гаспаров Б. Тартуская школа 1960-х годов как семиотический феномен // Ю. Лотман и Тартуско-Московская семиотическая школа. – М. : Гнозис, 1994. – С. 279–294.

2. Дьяков В. Беседа с Островским А. «Вспоминая Леви-Стросса» // ХОРА. – 2010. – № 1/2 (10/11). – С. 7–24.

3. Егоров Б. Полдюжины поправок // Ю. Лотман и Тартуско-Московская семиотическая школа. – М. : Гнозис, 1994. – С. 304–308.

4. Леви-Стросс К. Структура міфів // Леви-Стросс К. Структурна антропологія. – К. : Основи, 2000. – С. 195–219.

5. Леви-Стросс К. Единственный миф // Леви-Стросс К. Мифологии : в 4 т. – М. : ИД «Флюид», 2007. – Т. 4 : Человек голый. – С. 531–590.

6. Леви-Стросс К. Размышление над одной работой Владимира Проппа // Зарубежные исследования по семиотике фольклора. – М. : Наука, 1985. – С. 9–34.

7. Леви-Стросс К. Увертюра // Леви-Стросс К. Мифологии : в 4 т. – М. ; С.Пб. : Университетская книга, 1999. – Т. 1 : Сырое и приготовленное. – С. 11–38.

8. Лотман Ю. Введение // Лотман Ю. Лекции по структуральной поэтике // Ю. Лотман и Тартуско-Московская семиотическая школа. – М. : Гнозис, 1994. – С. 17–27.

9. Лотман Ю. Заметки о тартуских семиотических изданиях. От редколлегии (предисловие к 25-му выпуску «Трудов по знаковым системам») // Ю. Лотман и Тартуско-Московская семиотическая школа. – М. : Гнозис, 1994. – С. 497–502.

10. Лотман Ю. Зимние заметки о летних школах // Ю. Лотман и Тартуско-Московская семиотическая школа. – М. : Гнозис, 1994. – С. 295–298.

11. Лотман Ю. Композиция словесного художественного произведения // Ю. Лотман «Об искусстве». Структура художественного текста. – С.Пб. : Искусство, 1998. – С. 203–268.

12. Лотман Ю. Текстовые и внетекстовые структуры // Лекции по структуральной поэтике // Ю. Лотман и Тартуско-Московская семиотическая школа. – М. : Гнозис, 1994. – С. 201–239.

13. Лотман Ю. О понятии географического пространства в русских средневековых текстах // Труды по знаковым системам. – Тарту, 1965. – Т. 2. – С. 210–216.

14. Мелетинский Е. М., Неклюдов С. Ю., Новик Е. С., Сегал Д. М. Проблемы структурного описания волшебной сказки // Труды по знаковым системам. – Тарту, 1969. – Т. 4. – С. 86–135.

15. Мелетинский Е. М., Неклюдов С. Ю., Новик Е. С., Сегал Д. М. Ещё раз о проблеме структурного описания волшебной сказки // Труды по знаковым системам. – Тарту, 1971. – Т. 5. – С. 63–91.

16. Неклюдов С. Осенние размышления выпускника летней школы // Ю. Лотман и Тартуско-Московская семиотическая школа. – М. : Гнозис, 1994. – С. 319–324.
17. Пропп В. Морфология сказки. – Ленинград : ACADEMIA, 1928.
18. Пропп В. Структурное и историческое изучение волшебной сказки // Пропп В. Фольклор и действительность. Избранные статьи – М. : Наука, 1976. – С. 132–152.
19. Топоров В. К реконструкции мифа о мировом яйце (на материале русских сказок) // Труды по знаковым системам. – Тарту, 1967. – Т. 3. – С. 81–99.
20. Топоров В. Н. К реконструкции индоевропейского ритуала и ритуально-поэтических формул (на материале заговоров): к столетию со дня смерти А. Шлейхера // Труды по знаковым системам. – Тарту, 1969. – Т. 4. – С. 9–43.
21. Труды по знаковым системам. – Тарту, 1965.
22. Українська Радянська енциклопедія. – К. : Академія наук Української Радянської Соціалістичної республіки, 1963. – Т. 14.
23. Успенский Б. К проблеме генезиса тартуско-московской семиотической школы // Ю. Лотман и Тартуско-Московская семиотическая школа. – М. : Гнозис, 1994. – С. 265–278.
24. Цивьян Т. Дом в фольклорной модели мира (на материале балканских загадок) // Труды по знаковым системам. – Тарту, 1978. – Т. 10. – С. 65–85.
25. Gruel-Apert L. La place de la littérature orale russe // La tradition orale russe. – Presses Universitaires de France, 1995. – P. 23–31.
25. Lévi-Strauss C. Les Structures élémentaires de la parenté. – Mouton, 1967.
27. Gruel-Apert L. Tradition orale et l'histoire // La tradition orale russe. – Presses Universitaires de France, 1995. – P. 16–18.

SUMMARY

From the beginning of the existence of Tartu-Moscow semiotic school the folklore studies were the one of their research principal direction. Special section devoted to mythology, religion and folklore was extracted from fourth till seventh volume of *Sign Systems Studies*. The interest to oral tradition was caused by his nature that was very permeable to structural and semiotic studies. In folklore researches of the semiotic school these C. Levi-Strauss ideas were the most developed: correlation of the form and content, binarism principle, mediation, transformation, application of mathematical methods and study text with their variations.

Considering the Russian humanities history: the activity of formal school, of Moscow linguistics group and the work of V. Propp *Morphology of tale*, researchers of Tartu Moscow school, applying the structural method in their studies relied on the achievements of their own scientific tradition. In this aspect it's necessary to highlight two articles of the researcher's group E. Meletinski, S. Nekludov, O. Novik, D. Segal *Problem of fairytale's description* and *Once more about the problem of fairytale's description* which developed the most severely the C. Levi-Strauss ideas and demonstrated the particularities of structural method application on fairy tale's studies by synthesizing V. Propp's and C. Levi-Strauss approaches.

Russian specialists in folklore always gave the attention to the historical dimension in their researches. Therefore it was the interdependent coexistence of synchronic and diachronic aspects in folklore studies of the semiotic school in Estonia. It's necessary to mention the works of V. Toporov who applied the structural method for the myth's, ritual's and others reconstructions. So the structural folklore studies in Tartu-Moscow school combined the syntagmatic and paradigmatic aspects of the structural analysis and harmoniously complemented synchronic approach by diachronic.

Keywords: structural metod, semiotic, binary oppositions, transformaton, syntagmatic and paradigmatic dimensions.